

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

		Використовується у спортивно-туристичних цілях для проведення регіональних і всеукраїнських змагань зі спелеології. У печері є велика колонія кажанів.
Кришталева (Кривченська) (23 км)	с. Кривче, Борщівський р-н	Лабіринт ходів з великими залами і галереями. Стіни вкриті різнокольоровими кристалами вторинного гіпсу. Пристосована для масового туризму. Екскурсійний маршрут складає 2,8 км.
Славка (9,1 км)	с. Кривче, Борщівський р-н	Лабіринт утворений 2-3-х ярусною системою горизонтальних ходів і галерей. Повний профіль ходів місцями сягає 10-12 м. Печера сформована в закритих гідрогеологічних умовах за рахунок висхідного підтоку напірних вод з підстильного водоносного горизонту.
Вертеба (Більченська) (7,8 км)	с. Більче-Золоте, Борщівський р-н	У печері розміщено унікальний підземний музей трипільської культури. Екскурсійний маршрут – 1,5 км. Тут є також цікавий і своєрідний лабіринт Кам'яна Соломка, де стеля вкрита густими «заростями» трубчастих кальцитових сталактитів, що мають вигляд стерні довжиною 10-12 см.
Угринь (2,1 км)	с. Угринь, Чортківський р-н	В цій печері вперше в Західній Україні (перша пол. ХХ ст.) почали проводитись організовані екскурсії для туристів.
Ювілейна (1,6 км)	с. Сапогів, Борщівський р-н	Печера складається з декількох галерей, закладених по тектонічних тріщинах, з'єднаних між собою короткими ходами. Зал Планетарій має великий купол діаметром ~ 6 м.

З огляду на те, що за насиченістю карстовими формами та наявністю найбільших у світі карстових порожнин у гіпсах Середнє Подністров'я не поступається відомим спелео-регіонам світу, та беручи до уваги світовий досвід і напрацювання вітчизняних вчених (*Лук'яненко, 2006; Вахрушев, 2008; Зінко, 2009 та ін.*), вважаємо за доцільне створення в межах цього регіону *Подільського карстово-спелеологічного геопарку*. Важливою передумовою його створення є компактність розміщення великої кількості цінних і унікальних карстологічних об'єктів. Останні повинні стати надійною основою для обґрунтування доцільності благоустрою та обладнання окремих печер для туристсько-екскурсійних потреб, капіталовкладень у транспортну та готельну інфраструктуру, розробку спелеологічних маршрутів, туристичних стежок із залученням інших природоохоронних та культурно-історичних об'єктів, популяризацією етнокультурних особливостей краю тощо. *Геопарк* виконуватиме такі соціально важливі функції, як: науково-пізнавальну, рекреаційно-естетичну, оздоровчо-лікувальну, спортивну.

Подтабачний В.

Науковий керівник – проф. Свинко Й. М.

ПРИРОДНІ ТА ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНІ ОБ'ЄКТИ ШУМСЬКОГО РАЙОНУ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ І ТУРИЗМУ

На даний час на території Тернопільської області йде інтенсивний розвиток туризму, який більш зорієнтований на південну частину області. В той час як історико-культурна спадщина, природні та людські ресурси, на які багатий Шумський район, є сприятливими умовами для розвитку туризму. Проте, цей потенціал не використовується туристами в достатній мірі, оскільки матеріально-технічна база туристично-рекреаційних об'єктів не відповідає сучасним вимогам і потребує значних капіталовкладень для модернізації. З огляду

на зазначені обставини виникла невідкладна потреба у ретроспективних дослідженнях історії розвитку туризму на території Шумського району.

Одним з перших науковців хто досліджував розвиток туризму на території Шумщини був Родзівський В. О.

Шумський район розташований в північно-східній частині Тернопільської області. На півночі район межує з Рівненською областю, на заході з Кременецьким районом, на півдні з Лановецьким і Збаразьким районами, на сході з Хмельницькою областю. Загальна площа району складає 838 кв. км. що становить 6,5% території області.

Географічно район розміщений в лісостеповій місцевості, в зоні з родючими ґрунтами і достатнім зволоженням. Більша частина району відноситься до Подільської височини, лише північна територія перебуває в зоні Малого Полісся (рівнина з абсолютними висотами 210-220 м, з наявністю боліт і поширення пісків) [1].

Територія району має загальний нахил поверхні у напрямку південного заходу на північний схід. Через Шумщину проходить Кременецьке горбогір'я з абсолютними висотами до 315 метрів. Північний схил Кременецьких гір — крутий, урвищний, сильно розчленований ярами та балками. Над прилеглою рівниною Малого Полісся Кременецькі гори різко вивисуються на 120 - 130 м. Південний схил поступово знижується і непомітно переходить в Тернопільське плато [4].

Середня температура найтеплішого місяця (липня) становить +17,5 ОС. Середні температури найхолоднішого місяця (січня) для всієї території становлять близько -4,5 — 5,5°C.

Водними ресурсами район забезпечений достатньо. Ресурси місцевого підземного стоку (понад 70 м /км) — найбільші в області.

В адміністративно-територіальному відношенні Шумський район поділяється на 32 сільських та одну міську раду. Місто Шумськ розташований на правому березі річки Вілія, притоки Горині. Відстань до Тернополя по шосе — 105 км. Населення міста становить 5,3 тис. чоловік.

Шумський район сформований в 1940 році, хоча територіальні одиниці з центром у Шумську відомі ще з часів Київської Русі — Шумська волость (1149 — 1212рр.), Шумське князівство (до середини XIII ст.), Шумська волость Волинської губернії (1793–1917 рр.), Шумська Волость УНР (1917–1921 рр.), Шумська громада (1921–1934 рр.) [3]. Довга історія свідчить про велику кількість історико - архітектурних та природних пам'яток.

На Шумщині лісові насадження займають четверту частину загальної площі району — 625 га. У 34 заказниках та територіях природно-заповідного фонду загальною площею — 7792 га перебувають під охороною десятки видів рідкісних рослин і тварин зникаючих видів. Лісові масиви Шумщини, які нині знаходяться під опікою Волинського, Забарівського та Суразького лісництв та КЛСГ «Волинь» — це не тільки живі поклади цінної будівельної та промислової деревини. Під час літньо-осіннього сезону Шумські ліси стають столицею любителів тихого полювання на ягоди та гриби [5].

Вище проаналізовані дані дозволяють нам говорити, про види туризму в Шумському районі, опираючись на загальну класифікацією видів туризму у Законі України «Про туризм» від 18.11.2003 р. Враховуючи наявні природно-рекреаційні та історико-культурні ресурси району, пріоритетними напрямками розвитку туризму визначено культурно-пізнавальний, екологічний (зелений), археологічний, релігійний туризм. Окрім того, необхідно розвивати тематичний (по дієвий - фестивалі, рольові та історичні ігри з використанням замків, руїн) і діловий туризм. Туристично-рекреаційна галузь визнана в Тернопільській області, зокрема в Шумському районі вона є перспективною. Тут діють 27 природних заповідних об'єктів, як загально державного так і місцевого значення (лісовий заказник «Суразька дача», «Довжоцький ботанічний заказник», «Антонівський сосняк» — ботанічна пам'ятка, «Стіжоцькі чорниці №1, №2» — ботанічні заказники, «Білокриницькі бучини», «Діброва «Зелений дуб», «Відслонення нижнього сармату в селі Залісці», гора «Пустельна», гора «Унія», гора «Стіжок», «Данилова гора», гора «Червоний камінь» і т.д.). Велика кількість історико-архітектурних об'єктів, які входять до заповідника «Замки Тернопільщини» (с. Стіжок, с. Антонівці, с. Гурби, Храм Святої Трійці, Шумський краєзнавчий музей, музей ВО УПА «Волинь Південь», літературно-меморіальний музей Уласа Самчука, повстанський цвинтар, капличка воїнів ВО «Волинь Південь»).

Значні культурно-історичні ресурси району (замки, палаци тощо), будучи місцем проведення фестивалів, рольових історичних ігор, екскурсійних турів, сприяють розвитку культурно-пізнавального і по дієвого видів туризму.

Основою становлення екологічного (зеленого) туризму є природоохоронні території району – природні заповідники. Додатковими позитивними факторами в поєднанні з потужним туристично-рекреаційним потенціалом є низький рівень урбанізації, сприятлива екологічна ситуація та збереженість унікальних традицій та фольклору.

Наявність великої кількості лісів дає змогу проводити туристичні зльоти та змагання, як для професіоналів, так і для початківців.

Численні бальнеологічні ресурси складають основу лікувально-оздоровчого туризму та розвитку санаторно-курортного комплексу району.

Найбільш стабільним, тобто таким, що постійно розвиватиметься, незалежно від природних умов і політико-економічної кон'юнктури, є релігійний (паломницький) туризм, в тому числі ностальгійний. Мова йде про повернення до праху предків, витоків історії, свого родоводу.

В даному випадку огляд туристичних атракцій є не метою подорожі, а додатковим її елементом. За умов збереження автентичності Шумщина може бути цікавим не лише для українців, але й для євреїв, поляків, росіян, чехів.

Унікальний не лише в масштабах України, а й Європи — релігійний туризм, представлений найбільшими пам'ятками православної і греко-католицької церков організації зимового відпочинку (маємо чудові гірські масиви) організація курортних зон на околицях району (на території маємо м'який помірно континентальний клімат). Сповна потрібно скористатися з великої кількості історико-культурних та природних пам'яток, а також тим, що район розташований на перехресті насичених транспортних шляхів. Облаштування транспортних потоків закладами сервісного обслуговування є дуже прибутковим бізнесом.

Аналіз ситуації, яка об'єктивно склалася на ринку туристичних послуг області, однозначно засвідчує: подальший розвиток туристичної галузі району стримується відсутністю належної інфраструктури, закладів комплексного обслуговування туристів.

Сьогодні найбільшою проблемою є пошук інвесторів для розбудови готельного господарства, закладів сервісного обслуговування європейського типу, для реставрації, реконструкції історико-архітектурних пам'яток з метою їх раціонального екскурсійно-туристичного обслуговування.

З метою вирішення цього завдання управлінням з питань туризму облдержадміністрації створено банк інвестиційних пропозицій, проектів, бізнес-планів у галузі туризму. На жаль, бізнесові кола не виявляють зацікавлення вкладати кошти у придбання, будівництво або реконструкцію закладів розміщення. Райдержадміністрація підтримує реальні інвестиційні та бізнесові проекти в галузі туризму, розповсюджує їх різними мовами в іноземних посольствах та консульствах, проте результат на сьогодні є незначним.

За інформацією управління з питань туризму в районі з'являються невеликі приватні готелі на 8-12 місць, оскільки великих готелів немає.

Такі заклади повинні бути біля усіх туристичних об'єктів, які користуються попитом серед відвідувачів.

Надзвичайно перспективним для всього району є сільський туризм. За інформацією центру розвитку туризму, актуальним для власників агросадіб є питання пільгового мікрокредитування для проведення робіт з облаштування санітарно-гігієнічних приміщень.

Окремої уваги заслуговує питання використання пам'яток архітектури із безумовним збереженням їх статусу під заклади туристичної інфраструктури.

У Шумському районі тернопільської області проблеми внутрішнього та в'їзного туризму тісно переплітаються з проблемами соціально-економічного розвитку краю. Це пов'язано не лише з неефективністю використання культурно-історичних та природно-рекреаційних ресурсів, а й з іншими сферами господарювання, від яких залежить становлення туризму.

Індустрія туризму є складною соціально-економічною системою на структуру якої впливає велика кількість чинників, головними є якість і кількість туристичних ресурсів. Базовими складовими цієї системи є види категорій об'єктів туристичної інфраструктури, порядок їх встановлення та зміни визначаються Кабінетом Міністрів України.

Необхідність розвитку туризму в Шумському районі викликана в першу чергу низькою продуктивністю потужністю регіону.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бесараб М. З історії рідного краю // Новини Шумщини. — 1999. — №3, 31 лип. — (До 850-річчя Шумська).
2. Бесараб М. Сільське господарство району: До 850-річчя Шумська // Новини Шумщини. — 1999. — 18 верес.
3. Географічні таблиці: Довідкові матеріали. — Т.: Джура, 1998. — 230 с.
4. Пістун М. Д., Гуцал В. О., Провотар Н. І. Географія агропромислових комплексів: Навчальний посібник. — К.: Либідь, 1997. — 200 с.
5. Шумщина - від А до Я: алфавітний довідник / Упор. С.Я. Синкж. Тернопіль: Джура, 2006. — 104 с.

Прут Д.

Науковий керівник – доц. Варакута О.М.

**ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ
В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ВОЛОЧИСЬКОГО РАЙОНУ
ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Освіта відіграє важливу роль у становленні суверенності, демократизації та й загалом державотворення України.

В останнє десятиріччя відбуваються докорінні зміни поглядів на її зміст та обсяг, які акцентують увагу на розвитку особистих якостей кожної людини. Сучасна людина повинна володіти новим типом мислення, новою свідомістю, новим світоглядом та по-новому розуміти своє місце в суспільстві.

Важливим чинником виконання цього завдання є висока якість освіти, яка Національною доктриною її розвитку визначена як державний пріоритет. Прийнята Урядом України Концепція розвитку освіти визначає базою для її поліпшення інноваційний простір. Це спонукає загальноосвітні навчальні заклади до пошуку оптимальних шляхів моделювання та ефективного впровадження інноваційних технологій, спрямованих на оновлення теорії, практики освіти, удосконалення навчально-виховного процесу, управління діяльністю навчального закладу [3].

Актуальність проблеми технологізації освіти пояснюється швидким розповсюдженням різноманітних інновацій, у тому числі й нових педагогічних технологій, з однієї сторони, та недостатнім, фрагментарним впровадженням їх учителями, з іншої [5].

Вивчення географії допомагає учням пізнати довкілля, де вони живуть, дізнатися про близькі та віддалені території, усвідомлювати роль людини, її можливості у вирішенні проблем, які виникають у процесі освоєння навколишнього світу. Географічний матеріал дозволяє відкрити, з одного боку, творчі, суспільно значущі можливості людини, з іншого, – її безвідповідальне ставлення до довкілля. Сучасна географічна освіта має за мету підготувати і виховати географічно грамотного громадянина Землі з такими якостями особистості, які б забезпечили йому можливість нормальної життєдіяльності в природі [7].

У методиці навчання географії накопичилося достатньо проблем, які потребують спеціальних досліджень. Серед них такі, які визначаються співвідношенням фактів педагогічної практики і теоретичних положень, проблема оновлення методів, засобів і форм організації навчання.

Остання проблема тісно пов'язана з розробкою і використанням у навчальному процесі нових педагогічних технологій, які детально визначають алгоритми застосування цих дидактичних інструментів, сприяють досягненню запрограмованого навчального результату. Тому й виникла необхідність в розробці нових технологічних підходів до формування географічних знань та вмінь.

Поняття навчальної технології у географічній освіті перебуває в стадії формування. У педагогічній літературі ми можемо знайти його психолого-педагогічне обґрунтування та чисельні тлумачення (В.П. Безпалько, Г.К. Селевко, М.В. Кларін, В.М. Монахов, О.М. Пехота, І.П. Підласий, О.С. Ярошенко та інші) [6]. У вітчизняній методичній літературі з географії